

TÜRKİYE’DE GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİNİN YENİDEN PLANLANMASI VE EĞİTİM PROGRAMLARININ YENİDEN DÜZENLENMESİ*

Prof.Dr.Ali UÇAN**

1. Giriş

Bilindiği gibi, Türkiye Üniversiteleri Güzel Sanatlar Fakülteleri çağdaş Türk sanat eğitiminin yükseköğretim düzeyindeki en önemli kurum ve kuruluşlardan biridir.¹

İçinde bulunduğumuz 1995 yılı Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’nin kuruluşunun 10., Türkiye’de “güzel sanatlar fakültelerinin kuruluşunun 20.nci yılıdır. İlki 1975’de İzmir’de Ege

* Anadolu Üniversitesi G.S.F. tarafından 15-17 Mayıs 1995 tarihleri arasında düzenlenen Sempozyumda verilen tebliğnin düzeltilmiş ve ekleme yapılmış şeklidir.

** Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitim Bölümü

¹ Günümüz Türkiye’inde çağdaş Türk sanat eğitiminin yükseköğretim düzeyinde kurumlaşması ve kuruluşlaşması Edebiyat veya Fen-Edebiyat fakültelerinden Mimarlık veya Mühendislik - Mimarlık fakültelerine, Güzel Sanatlar fakültelerinden Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi’ne, Eğitim, Mesleki Eğitim, Mesleki Yaygın Eğitim, Teknik Eğitim ve Eğitim Bilimleri fakültelerinin belli bölüm veya birimlerinden Ziraat, İletişim (Bilimleri) ve ilahiyat fakültelerinin belli bölüm ya da birimlerine, Devlet Konservatuvarlarından Meslek Yüksekokulu ve Engelliler Entegre Yüksekokulunun belli bölüm veya birimlerine ve nihayet Sosyal ve Fen Bilimleri Enstitülerine kadar uzanan zengin bir çokluk ve çeşitlilik göstermektedir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz:

Ali Uçan, “Türkiye’de Cumhuriyet’in İlk Yetmiş Yılında Sanat Eğitimi” Sanat (Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, 1994) Sayı 6/1994, s. 16-27. Bu çalışma, ayrıca şu kaynakta da yer almaktadır:

Ali Uçan, İnsan ve Müzik-İnsan ve Sanat Eğitimi, Ankara: Müzik Ansiklopedisi yayınları, 1994, s. 94-109.

Üniversitesi'ne bağılı olarak kurulan, 80'li-90'lı yıllarda diğere üniversitelerde kurulanlarla sayıları gittikçe artan ve bu artışla birlikte 12'ye ulaşarak ülke genelinde daha dengeli bir dağılım göstermeye başlayan Güzel Sanatlar Fakülteleri'nin,* yirmi yıllık deneyim birikimi değerlendirilerek, hızlı-köklü ve kapsamlı bir değışim sürecinden geçmekte olan Dünya'mızda Ülkemiz Türkiye'nin gerçekleri, olanakları ve gereksinimleri, toplumumuzun ve bireylerimizin amaçları ve beklentileri, sanat kültürümüzün boyutları ve nitelikleri, ulusal eğitim ve (Üniversiteler) yükseköğretim sistemimizin özellikleri, çağdaş sanat eğitiminin ilkeleri ve çağın gerekleriyle daha tutarlı bir biçimde yeniden yapılanması ve (eğitim) programlarının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Bu bildiri de bu gerekliliğın açık ve anlaşılır biçimde ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu amaçla, İlkın “insan”, “eğitim”, “sanat” ve “sanat eğitimi” kavramlarını içeren özlü bir kavramsal temel oluşturulmakta; ardından Türkiye’de mesleksel sanat eğitiminde fakülteleşme sürecinin tarihsel oluşum ve gelişiminde kısaca değinilerek Güzel Sanatlar Fakülteleri'nin bugünkü genel durumu gözden geçirilmekte; sonra Güzel Sanatlar Fakülteleri'nin yeniden yapılanmasını ve (eğitim) programlarının yeniden düzenlenmesini gerektiren temel nedenler üzerinde durulmakta; daha sonra bugünkü Güzel Sanatlar Fakültesi modeli yerine daha geçerli, daha güvenilir ve daha kullanışlı-daha yararışlı bir model olacağı düşüncesiyle önerilen “Sanat(lar) Fakültesi” ve/veya “Sanat Fakülteleri” ve (Eğitim) Programları modeli genel çerçevesiyle tanımlanıp betimlenmekte; en sonra şimdiki model ile önerilen yeni model, ana çizgileriyle karşılaştırılıp belli iç ve dış ölçütlerle değerlendirilmekte ve yeterince inandırıcı olması beklenen bir sonuca varılmaya çalışılmaktadır.

* Türkiye’de Güzel Sanatlar Fakülteleri Ankara’da Hacettepe ve Bilkent, İstanbul’da Mimar Sinan ve Marmara, İzmir’de Dokuz Eylül, Eskişehir’de Anadolu, Adana’da Çukurova, Kayseri’de Erciyes, Erzurum’da Atatürk, Antalya’da Akdeniz, Mersin’de Mersin ve Isparta’da Süleyman Demirel Üniversitelerinde bulunmaktadır.

2. Çağdaş Anlayış ve Yaklaşımına Göre İnsan, Eğitim, Sanat ve Sanat Eğitimi

Çağdaş anlayış ve yaklaşıma göre birey olarak insan ,“biyopsişik, toplumsal ve kültürel bir varlık olup, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranışlarıyla (kendine özgü) bir bütündür.² Sanat eğitimi insanın bu yapısal/ yaradılışsal bütünlüğüne temellendirilir veya temellendirilmek durumundadır.

Yapısal ve yaradılışı gereği insan, sağlıklı, dengeli, uyumlu, doyumlu ve anlamlı yaşama; yaşamını en iyi biçimde düzenleyip sürdürme; bunun için (gizli) gücünü (potansiyelini) harekete geçirip kullanma, yeteneklerini geliştirme ve belirli yeterlikler kazanma; bu yolda gerekli fırsat ve olanaklardan yararlanma; giderek, kendini gerçekleştirme ve hatta aşma gereksinimi içindedir.

İnsan bütün bu gereksinimlerini en iyi biçimde karşılayabilmek için günlük-gündelik “yaşam bilgisi”yle yetinmeyip onun ötesinde, hem “gerçeği ve doğruyu”, hem “yararlıyı ve kullanışlıyı”, hem de “özgünü ve güzeli” arar. Her biri kendine özgü bir bilgi-kültür alanı olan “bilim”, “teknik” ve “sanat” işte insanın bu “durmak dinmek” bilinmeyen arayışlarının birer ürünü, yolu-yöntemi ve sürecidir.

Bu bağlamda “bilim, teknik ve sanat” modern (çağdaş) insan ve yaşamının temel, vezgeçilmez öğelerdir. Bu öğeler modern insan yaşamının gerekleri doğrultusunda birbirini destekler, tamamlar ve bütünlerler. Bunlardan birinin yokluğu, eksikliği ya da yetersizliği durumunda, modern insan yaşamında önemli çarpıklık, eksiklik ve yetersizlikler görülür.

İnsanı, insan yaşamını ve bu yaşamın gerçekleştirdiği doğal, toplumsal ve kültürel çevreyi/ortamı tüm yönleriyle bir bütün olarak algılama, anlama, betimleme, açıklama, yorumlama, çözümlenme, değerlendirme, denetleme, değiştirme, geliştirme ve yetkinleştirmede ne

² Ali Uçan, “Sanat Eğitiminin Niteliği, Üç Ana Türü ve Bazı Temel Sorunları” İnsan ve Müzik-İnsan ve Sanat Eğitimi. (Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 1994), s. 66-80, özellikle s. 67.

bilim, ne teknik, ne de sanat tek başına yeterli değildir. Her biri diğer ikisini de gereksinir, her üçü birlikte gereklidir.

Bu nedenledir ki çağdaş eğitimi; “bilim, teknik ve sanat”ın her üçünü de kapsayan bir anlayış ve yaklaşımla düzenlenip gerçekleştirilir ve böylece, bireyleri ve toplumları biçimlendirme, yönlendirme, değiştirme, geliştirme ve yetkinleştirmede en etkili süreç niteliği kazanır. Böyle bir eğitim, bireyi, biyopsişik, toplumsal ve kültürel nitelikleriyle ve bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranışlarıyla kendine özgü ve dengeli bir bütün olarak en uygun ve ileri düzeyde yetiştirmeyi amaçlar. Bilim üç ana boyutunu, üç ana bileşenini oluşturur.

Yalın ve özlü anlamıyla, sanat, “duygu, düşünce, izlenim ve tasarımları, belli yaşantı, durum, olgu ve olayları, belirli amaç ve yöntemle, belirli bir özgünlük ve güzellik * anlayışına göre biçimlendirilmiş gereçlerle işleyip anlatan bir bütündür. Bu bütün hem “süreç”, hem “ürün”, hem de “süreç/ürün” ya da “ürün/süreç” olarak kendini belli eder, ortaya çıkar.³

Bu tanım ve onun temelindeki sanat anlayışı, “estetik amaç ve içerik” taşıyan her tür yaratımı, üretimi ve yaşatımı, “estetik yaşantılar” oluşturan eylem, beceri ve tasarımları sanat kapsamı içine alır.

İnsan yaşamında sanatın çeşitli, çokyönlü işlevleri vardır. Bu işlevler öz olarak “estetik temelli” ya da “estetik içerikli” olup, dış görünüşleri veya dolaysız algılanan biçimleri bakımından bireysel (biyopsişik), toplumsal, ekonomik, politik vb. boyutlar ve nitelikler taşır. Bütün bu işlevlerin insan yaşamındaki (vazgeçilmez) yeri ve önemi nedeniyledir ki sanat, hem çok kullanışlı bir “eğitim aracı”, hem çok etkili bir “eğitim yolu-yöntemi” hem çok önemli bir “eğitim alanı” haline gelmiştir. Böylece sanat, diğer işlevleriyle de sıkı sıkıya ilişkili bir eğitimsel işlev kazanmıştır. Sanatın eğitimsel işlevi, sanatın bireysel, toplumsal, kültürel, ekonomik, politik vb. işlevlerinin olabildiğince sağlıklı, kararlı, etkili, verimli ve yararlı bir biçimde

* Burada söz konusu olan, “estetik güzellik”tir. “Estetik güzellik” kavramı “güzellik”le birlikte ‘çirkinlik’i de içerir.

³ Aynı, s. 69 ve 96

gerçekleşebilmesi için gerekli tüm sanatsal öğrenme-öğretme etkinliklerini ve bunlara ilişkin düzenlemeleri kapsar.

Yalın ve özlü anlamıyla sanat eğitimi, “bireye, kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli sanatsal davranışlar kazandırma” ya da “bireyin (sanatsal) davranışında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli sanatsal değişiklikler oluşturma” sürecidir.⁴

Kolu-dalı, basamağı-düzeyi, yeri-süresi, kapsamı-içeriği yöntemi-tekniki ve aracı-gereci ne olursa olsun sanat eğitimi, temelde genel, özengen (amatör) ve mesleksel (profesyonel veya akademik olmak üzere üç ana amaca yönelik olarak düzenlenip gerçekleştirilir, bu üç ana amaçtan daha çok hangisine yönelik ise ona göre bir nitelik kazanır ve böylece “genel sanat eğitimi”, “özengen sanat eğitimi” ve “mesleksel akademik sanat eğitimi” olmak üzere üç ana türe ayrılır.

Genel sanat Eğitimi”, yaşı/kimliği, okul/bölümü, kolu/dalı, alanı/programı, işi/mesleği ne olursa olsun, her aşamada/her düzeyde, herkese yönelik olup, temelde, sağlıklı-dengeli ve mutlu bir insanca yaşam için gerekli “ortak genel sanat kültürünü veya buna ilişkin davranışlar kazandırmayı/davranış değişiklikleri oluşturmayı amaçlar.

Özengen sanat eğitimi, sanat ya da sanatın belli bir kolunu/ dalını / kültürünü, (parasal-maddi) kazanç gözetmeksizin yalnız zevk için öğrenen/ yapan kimselere yönelik olup, ilgili-istekli ve (az çok) yatkın olanlara olabildiğince sürdürüp geliştirmeye ilişkin sanatsal davranışlar kazandırmayı/davranış değişiklikleri oluşturmayı amaçlar.

Mesleksel akademik sanat eğitimi ise, sanatın bütününe ya da belli bir kolunu/dalını/türünü, o bütün ya da kol/dal/tür ile ilgili bir işi meslek ya da uğraşı/uzmanlık alanı olarak seçen, seçmek isteyen, seçme olasılığı bulunan ya da böyle görülen kişilere yönelik olup, istenilen/gereken düzeyde yetenekli/kapasiteli olmak koşuluyla kolun/dalın/türün, işin/mesleğin/uğraşının ya da uzmanlığın gerektirdiği sanatsal davranışları ve birikimi kazandırmayı/davranış değişiklikleri ve birikimi oluşturmayı amaçlar.

Genel, özengen ve mesleksel akademik eğitimi arasındaki ortak

⁴ Aynı, s. 70 ve 96.

özellik her üçünün de “estetik yaşantılar” üzerine kurulması, estetik yaşantılar üzerine temellenmesidir. Aralarındaki temel farklılık ise ilkinin “zorunlu”, ikincisinin “gönüllü” üçüncüsünün “koşullu” olmasıdır.

Genel sanat eğitimi, sanata ilgisi-isteği ve yatkınlığı/yeteneği ne olursa olsun “herkese zorunlu”dur ya da zorunlu olmak gerekir. Özengen sanat eğitimi, ilgiye-isteğe ve yatkınlığa bağlı olarak ve ortam da gözönünde bulundurularak, “gönüllü ve (özgürce) seçmeli”dir. Mesleksel sanat eğitimi ise, sanata ilgili/istekli/yatkın olmasının ötesinde, belli düzeyde yetenekli/kapasiteli olma ile “koşullu” olup, belli, “sınavlar yoluyla” “seçilmeli/yerleştirilmelidir”dir.

Genel sanat eğitimi özengen ve mesleksel sanat eğitimlerinin temeli ve tabanıdır, hazırlayıcısı konumundadır. Genel, özengen ve mesleksel sanat eğitimi arasında az-çok bir sıralılık ve aşamalık, ortak sınır bölgeleri ve kesişim alanları ve böylece belirli bir iç-içelik ve binşiklik vardır. Özengen sanat eğitimi genel sanat eğitimi ile mesleksel sanat eğitimi arasında bir geçiş yolu veya bir köprüdür.

3. Çağdaş Anlamda Mesleksel Akademik Sanat Eğitiminin Ana Temelleri Boyutları ve Aşamaları

Çağdaş anlamda mesleksel, sanat eğitiminin üç ana temeli, esas itibariyle sanat, sanat-bilim ve sanat-teknik yani sanat teknolojisidir.⁵ Mesleksel sanat eğitiminin ana boyutları bu üçlü temel üzerinde oturur, bu üçlü temelden kaynaklanır. Ancak bu boyutların ağırlıkları ve birleşimleri sanatsal meslek dalının özelliklerine göre değişir. Bu bağlamda mesleksel eğitimi, esas itibariyle “sanatçılık eğitimi”, “sanat öğretmenliği eğitimi”* ya da “sanat eğitimciliği eğitimi”, “sanat bilimcilik eğitimi”, “sanat eleştirmenliği eğitimi” ve “sanat teknolojüğü

⁵ Bu üç(lü) ana temeli “sanatın kendisi”, “sanatın bilimi” ve “sanatın teknolojisi” olarak adlandırmak yada nitelendirmek belki daha doğru olur. Bu üç(lü) ana temel “sanatın felsefesi” ile bütünlüğü kavuşur.

* Sanat öğretmenliği eğitimi Türk Yükseköğretim Sistemi’nde Eğitim Fakülteleri’nin esas görev alanı içindedir.

eğitimi”ni kapsar. Bunlardan “sanatçılık eğitimi” kendi içinde “yaratıcı sanatçılık eğitimi”, “yorumcu sanatçılık eğitimi” ve yönetmen sanatçılık eğitimi” olmak üzere üçe ayrılır.⁶ Ancak bu ayırım bazı sanat kolları ve dalları için tam olarak geçerli değildir. Bütün bunlar sanat dallarının özelliklerine göre az çok farklılık gösterir. Mesleksel sanat eğitiminin çok yönlülüğü, çok boyutluluğu, çeşitliliği ve karmaşıklılığı işte bunlardan kaynaklanır. Bütün bu belirtilenler akademik sanat eğitimi için de geçerlidir.

Çağdaş anlamda mesleksel akademik sanat eğitimi “tanımlama (tanıma)-yönlendirme”, “hazırlama-yerleştirme”, “izleme-biçimlendirme”, “derinleştirme-yoğunlaştırma-uzmanlaştırma” ve “geliştirme-yetkinleştirme” olmak üzere beş ana aşamadan oluşur. Genellikle, bu aşamalardan ilki ilköğretim, ikincisi ortaöğretim kurumlarında, üçüncüsü yükseköğretim lisans ve dördüncüsü yüksek lisansdoktora ya da sanatta yeterlik programlarında, beşincisi ise işbaşında yada hizmet içinde gerçekleşir. Alt basamakların yerinde, zamanında, istenen biçimde ve düzeyde gerçekleşmemesi, üst aşamaların gerçekleşmesini olumsuz yönde etkiler, zorlaştırır ve hatta bazı durumlarda olanaksızlaştırabilir.

4. Mesleksel Akademik Sanat Eğitiminde Fakülteleşme Süreci ve Güzel Sanatlar Fakülteleri

Ülkemiz Türkiyê’de sanat eğitiminde kurumlaşma ve programlaşmanın köklü bir geçmişi vardır. Bu bağlamda “modern eğitimin doğrusu ve gelişimi” çerçevesinde mesleksel sanat eğitimi alanında yükseköğretim düzeyinde kurumlaşma ve programlaşmanın kökleri, dolaylı olarak 18. yüzyıla kadar uzanmakla birlikte, doğrudan atılan ilk somut adımlar olarak 19. yüzyılın ortalarına dayanır. Yaklaşık 150 yıl önce başlayan bu süreç, belirli dönemler ve aşamalardan geçerek değişip gelişir ve günümüze ulaşır. Bunları (1) yüksekokullaşma ve

⁶ “Sanat eğitimciliği eğitimi”de yine kendi içinde “genel sanat eğitimciliği”, “özengen sanat eğitimciliği” ve “mesleksel sanat eğitimciliği” eğitimi olarak üçe ayrılabilir.

bölümleşme, (2) akademileşme ve akademik yapı içinde fakülteleşme, (3) Üniversiterleşme ve Ünivesiter yapı içinde fakülteleşme dönemleri ve aşamaları olarak belirlemek olanaklıdır.⁷

Osmanlı Türkiye'sinde 1848'de kurulan Darümuallimin-i Rüşdi'de 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'yle bir Edebiyat Bölümü öngörülüyordu. 1891-1863'de kurulan Darülfünun-u Osmani'de de Edebiyat Bölümü vardı. 1883'de kurulan Sanayi-i Nefise Mektebi Resim, Heykel, Mimarlık ve Hakkaklık (Oymacılık) olmak üzere dört bölümden oluşuyordu. 1914'de açılan İnas (Kız) Sanayi-i Nefise Mektebi ile 1915'de açılan İnas (kız) Darülfünun'da genel çerçeveleri itibariyle bu tür birer yüksekokuldu. Görüldüğü gibi bu dönemde mesleksi sanat eğitimi alanında yükseköğretim düzeyinde ilk kurumlaşma ve programlaşma edebi ve plastik sanatlar kollarında oldu.

Cumhuriyet Türkiye'sinde Sanayi-i Nefise Mektebi Ali 1928'de Güzel Sanatlar Akademisi'ne dönüştürüldü. Kurum 1964'de Devlet Güzel Sanatlar Akademisi adını aldı. 1969'da çıkarılan bir yasayla yeniden düzenlendi ve bilimsel özerkliğe kavuşturuldu. 1979'da Akademinin bölümleri fakülteleştirildi.

Öbür yandan Darülfünun-u Osmani, Cumhuriyet kurulduktan hemen sonra 1924'de İstanbul Darülfununu adını aldığı Edebiyat Fakültesi'ne de sahip bulunuyordu. Kurum 1933'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne dönüştürüldü. 1944'de kurulan İstanbul Teknik Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinden biri de Mimarlık Fakültesi idi. Ayrıca 1937'de kurulan (Yıldız) Teknik Okulu'nda 1942'de Mimarlık Bölümü açıldı. Bu okul 1969'da Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'ne dönüştürüldü.

Müzik ve sahne sanatları alanında yükseköğretim düzeyinde ilk kurumlaşma 1934'de Milli Musiki ve Temsil Akademisi'nin kuruluş yasasının çıkarılmasıyla başladı. 1936'da Devlet Konservatuarı kuruldu. 1940'da okul Müzik ve temsil olmak üzere iki kola ayrıldı. 1937-38'de Musiki Muallim Mektebi Gazi Terbiye Enstitüsü'ne "Müzik

⁷ Türkiye'de "sanat eğitiminin bütünü" konusunda yakın geçmişi kapsayan derli-toplu ve özlü bilgi için bkz: Ali Uçan, "Türkiye'de Cumhuriyet'in İlk Yetmiş Yılında Sanat Eğitimi", İnsan ve Müzik-İnsan ve Sanat Eğitimi s. 94-109.

Şubesi” olarak aktarılıp bağlandı.

1975’de İzmir’de Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi kuruldu. 1982’de İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Fakültesi, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’ne dönüştürüldü. 1986’da ise Ankara’da Bilkent Üniversitesinde Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi oluşturuldu.

Görülüyor ki sanat kol veya dalları arasında üniversiter sistem içinde fakülteleşenler ilkin Edebiyat (İ.Ü.19933), sonra Mimarlık (İ.T.Ü.1944), daha sonra “Güzel Sanatlar” (E.Ü.1975) ve en sonra da Müzik ve Sahne Sanatları (B.Ü.1986) ile Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık’dır.⁸

Üniversiter sistem içinde 1975’de gerçekleşmeye başlayan Güzel Sanatlar adıyla fakülteleşme süreciyle birlikte “sanatta bütünleşme” yolunda önemli adımlar atılıyor, önemli aşamalar kaydediliyor. Adeta bir “fakülteleşerek bütünleşme” veya “bütünleşerek fakülteleşme” süreci yaşanıyor. Bu süreç 1982’de gerçekleştirilen “Devlet Konservatuvarlarının bağlı olduğu Güzel Sanatlar Fakülteleri” modeliyle daha bütüncü bir yapıya kavuşuyor. Ancak, bu model yeterince denenip-uygulanıp sonuçları alınmaksızın, kısa bir süre sonra Devlet Konservatuvarları Güzel Sanatlar Fakültelerinden ayrı olarak doğrudan Rektörlüklere bağlanıyor. Böylece, “tam bütünleşme” yolunda yeni ve daha ileri adımlar olması beklenirken tam tersine önemli

⁸ Sanatın Üniversiter sistem içinde fakülteleşmesi, eğitim-öğretim, araştırma, uygulama ve yayın bakımından, bilim ve teknolojisi ile akademik anlamda eşdeğer kılındığının çok somut ve çok belirgin bir göstergesidir. Bu gösterge, aslında, mesleksel/uzmanlıksal sanat eğitimi yapan yükseköğretim kurumlarının-kuruluşlarının veya birimlerinin üniversiter sistem içine alınmasıyla belirginleşir. Bu belirginlik sanat alanında önlisans, lisans, yüksek lisans, sanatta yeterlik ve doktora derecelerine yönelik öğrenimin gerçekleşmesiyle ve buna dayalı yardımcı doçentlik, doçentlik ve profesörlük ünvan ve yetkilerinin kazanılmasıyla doruğa ulaşır.

bir gerilemeyle karşılanıyor.⁹

5. Güzel Sanatlar Fakültelerinin Yeniden Yapılanmasını ve (Eğitim) Programlarının Yeniden Düzenlenmesini Gerektiren Başlıca Nedenler

Türkiye’de güzel sanatlar fakültelerinin yeniden yapılanmasını ve (eğitim) programlarının yeniden düzenlenmesini gerektiren pek çok ve çeşitli nedenler vardır. Bunların başlıcaları şöyle belirlenebilir.¹⁰

1. “Güzel sanatlar fakültesi” modeli ve bu modelin benimsediği sanat anlayışı, esas itibariyle “sanatta bütünlük” ilkesine dayandığı halde mevcut güzel sanatlar fakülteleri kapsadıkları sanat kolları/dalları bakımından bu ilkeye yeterince uygun yapılanmamışlardır. “Ayrışma/ayrıştırma” ve “bölme/parçalanma” yerine “birleşme/birleştirme” ve “bütünleşme/bütünleştirme” öncelikli bir yapılanmaya gerek vardır.

2. Sanatta “çağdaşlık anlayışı”, çağımızda oluşup gelişen “modern” sanatla sınırlı olmayan, onunla birlikte asli yapıları ve üsluplarıyla geçmişten süzülüp gelerek çağımıza ulaşan “geleneysel” sanatı da kapsayan bir “bütüncü çağdaşlık anlayışı”na eriştiği halde mevcut güzel sanatlar fakültelerinde bu anlayış henüz yeterince yaygın ve etkin değildir.

3. Çağdaş anlamıyla sanat kavramı “güzel sanatlar” ve “diğer sanatlar” veya “güzel olan ve olmayan sanatlar” ayrımını gereksiz ve geçersiz kılmaktadır. Bu bakımdan “güzel sanatlar fakülteleri’nin

⁹ Oysaki Güzel Sanatlar Fakülteleri, tüm sanat kol ve dallarının bir bütün olarak yer alabileceği, kapsanabileceği “yeni bir yapılanma”ya en uygun, en elverişli yükseköğretim kurumu olma özelliğini günümüzde de koruyor. Bu durum, mesleki sanat eğitimi alanında yükseköğretim düzeyinde fakülteleşme süreci çerçevesinde tam bütünleşme sağlanması doğrultusundaki girişimleri/çabaları kolaylaştırıcı, hızlandırıcı ve başarıya götürücü bir etken olarak görülüyor.

¹⁰ Burada nedenlerin tümünü ele almak, her birini ayrıntılarıyla irdelemek olanaklı olsa bile, yer zaman darlığı/kısıtlılığı yüzünden doğru değildir. Bu bakımdan başlıcalarının belirtilmesiyle yetinilmektedir.

adlarındaki “güzel” sözcüğü kaldırılarak “sanat fakülteleri” biçiminde adlandırılmaları daha doğru ve tutarlı görülmektedir. “Doğru Bilimler Fakültesi ne denli yersiz ve mantıksız bir adlandırma ise Güzel Sanatlar Fakültesi’de o denli yersiz ve mantıksız bir adlandırmadır.

4. Sanat, bilim, ve teknoloji ile gittikçe daha yoğun ve sıkı bir ilişki içine girmektedir. Sanat ile bilim ve teknik (teknoloji) arasındaki sınırlar eski belirginliği yitirmekte, kesişim alanları hızla büyüyüp genişlemektedir. Bir başka deyişle sanat ile bilimi ve teknolojiyi birbirinden ayıran duvarlar hızla yıkılmakta, sanat ile bilimin ve teknolojinin iç-içeliği gittikçe artan bir hızla belirginleşmektedir. Güzel sanatlar fakültelerinin yapısına, işleyişine ve programlarına bu yeni oluşumun ve değişimin hızla yansıtılması gereklidir.

5. “Bilgi toplumu” olma yolundaki çabalara gittikçe daha sıkı rastlanılmaya başlanan Ülkemiz Türkiye’de bilimsel ve teknolojik bilgilerin yanısıra “sanatsal bilgi”ninde daha yoğun ve kapsamlı olarak geliştirilip üretilmesi, daha yaygın ve etkin biçimde kullanılması beklenmektedir. Bu beklentinin gerçekleşmesinde güzel sanatlar fakültelerine büyük sorumluluklar ve görevler düşmektedir. Sanatsal bilgileştirme, bilişme ve bilişim giderek daha çok önem ve değer kazanmaya başlamaktadır.

6. “Sanatla ve sanat yoluyla, sanat içinde ve sanat için eğitim” yaklaşımları aslında birbirleriyle tamamlanan bir bütündür. Bu bağlamda “sanat birey içindir, sanat toplum içindir, sanat ülke içindir, sanat insanlık içindir, sanat sanat içindir” görüşlerinden birinin yeğlenmesi yerine tümünün birlikte dikkate alınması ve çağın gereklerine göre “yeniden dengelenmesi” gerekmektedir. Bu konuda güzel sanatlar fakültelerine önemli görevler ve sorumluluklar düşmektedir.

7. Yürürlükteki yükseköğretim sistemi içinde sanat alanında, Devlet Konservatuvarları dışında, ara insan gücü yetiştiren ayrı bir sanat meslek yüksekokulu bulunmadığından Güzel Sanatlar Fakülteleri çoğu kez hem “Fakülte” hem de “yüksekokul” işlevlerini yerine getirmeye çalışmaktadır. Bazıları “fakülte” işlevinden çok “yüksekokul” işlevine

öncelik vermektedir. Sanat fakülteleri, sanat meslek yüksekokullarının kurulup işlerlik kazanmalarını ve böylece kendi asli işlevlerini daha iyi yerine getirme olanağına kavuşturulmayı beklemektedir.¹¹

8. Türkiye'nin her bölgesinde ve her üniversitesinde her zaman aynı tip, kapsam ve düzeyde güzel sanatlar fakülteleri açmak veya oluşturmak, en azından yakın ve orta sürede pek gerçekçi ve olanaklı görünmemektedir. Bu nedenle (güzel) sanat fakültelerinin oluşumunda "esnek yapılanma" modelinin esas alınması ve "kademeli yaklaşım"ın

¹¹ Günümüz Türkiye'sinde böyle bir beklentinin gerçekçi olduğuna işaret eden başka somut belirtiler de vardır. Nitekim, Anadolu Üniversitesi'ne bağlı Engelliler Entegre Yüksekokulu'nda Grafik Sanatları (Lisans), Mimarlık (Lisans), Seramik Sanatları (Lisans) ve Yapı Ressamlığı (Önlisans); Ankara Üniversitesi'ne bağlı Başkent Meslek Yüksekokulu'nda Restorasyon ve Konservasyon (Önlisans); Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'ne bağlı Yenice Meslek Yüksekokulu'nda El Sanatları (Önlisans); Afyon Kocatepe Üniversitesi'ne bağlı Banaz, Bolvadin, Dinar, Emirdağ, Eşme, Karahallı, Sandıklı ve Uşak Meslek Yüksekokulları'nda Halıcılık, Mobilya ve Dekorasyon, Seramik veya Tekstil (Önlisans) Programları bulunmaktadır. (Bu konu için bkz.: ÖSYM, 1994 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (ÖSYS) İkinci Başamak Kılavuzu) Bazı başka üniversitelerde de yer aldığı bilinen bu tür yüksekokullar veya programlar, sanatsal yükseköğretimde ülke gereksinimleri açısından yeni bir yapılanmanın gerekmekte olduğunun bir başka göstergesini oluşturmaktadır.

Sanatsal yükseköğretimde "yeniden yapılanma" sonucunda şöyle bir kurumsal yapının oluşması beklenebilir:

- İki yıllık önlisans öğrenimi veren	<u>Sanat Meslek Yüksekokulları</u>
- Dört yıllık lisansa eş değer öğrenimi veren	<u>Sanat Yüksekokulları</u>
- Lisans düzeyinde eşdeğer	<u>Sanat Fakülteleri</u>
- Yüksek lisans/Master eşdeğer	<u>Sanat (Bilimleri) Enstitüleri</u>
- Sanatın tüm kolları/dalları için	<u>Sanatsal Araştırma-Geliştirme Merkezler</u>
- Sanat fakülteleri alanlara/kollara/dallara	<u>Sanat Üniversiteleri</u>

göre çeşitlendiğinde

Böyle bir "yeniden yapılanma"nın odağını/belkemiğini kuşkusuz Sanat Fakülteleri oluşturur veya oluşturmalıdır.

izlenmesi gerekmektedir.¹²

9. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Güzel Sanatlar Fakültelerinin aday öğrenci kaynağını olumlu yönde köklü bir biçimde değiştirmektedir. Bu yeni durum, güzel sanatlar fakültelerinde de bazı yeni temel-ek yapılanmaları veya düzenlemeleri zorunlu kılmaktadır.

10. ÖSYM'nin eşgüdümüyle sanat alanında da uygulanmaya başlanan MÖZYES (Merkezi Özel Yetenek Sınavı) yoluyla öğrenci alım sistemi Güzel Sanatlar Fakülteleri'ni de kapsayabilir niteliktedir. Bu yeni oluşum sanat fakültelerine öğrenci seçme ve yerleştirmede yeni bir yapılanmayı veya düzenlemeyi gündeme getirmektedir.

6. “Güzel Sanatlar Fakültesi” Modelinden “Sanat(lar) Fakültesi” Modeline

Güzel sanatlar fakültelerinin yeniden yapılanmasını ve (eğitim) programlarının yeniden düzenlenmesini gerektiren başlıca nedenler birlikte gözönünde bulundurulduğunda, mevcut modelle yetinilmeyerek yeni bir yapılanmaya yönelmenin gerekli ve yararlı olacağı anlaşılmaktadır. Böyle bir yeniden yapılanma (1) sanatın çağdaş anlamına ve bütünlüğüne uygunluk, (2) Türkiye'nin gerçeklerine

¹² Türkiye’de Güzel Sanatlar Fakülteleri kurma-açma çabaları temelde genellikle şu üç ana gerekçeye dayanmaktadır:

- (1) Sanatsal alanın varlığını sürdürmek ve geliştirmek,
- (2) Varolan sanatsal gereksinimi karşılamak,
- (3) (Yeni) Sanatsal gereksinim yaratmak,

Güzel sanatlar fakültesi kurmada-açmada bunlardan herhangi biri tek başına yeterli gerekçe olabilir. Söz gelişi, sanatsal yaşam bakımından ülkenin en geri kalmış bölgelerinde “sanatsal gereksinim yaratmak” amacı veya gerekçesiyle Güzel Sanatlar Fakültesi kurulup açılabilir.

Türkiye'nin gereksinimleri güzel sanatlar fakültelerinin yeniden yapılanmalarında “esnek yapılanma modeli”ni ve “kademeli yaklaşım”ı olanaklı kılmaktadır. Bu bağlamda sanat fakültelerinin bazıları “eğitim öğretim-uygulama ağırlıklı”, bazıları ise “elit-akademik eğitim ve araştırma ağırlıklı” biçimde yapılabilir

uygunluk, olanaklarıyla tutarlılık ve gereksinimlerini karşılayıcılık, (3) Türk toplumunun ve bireylerinin amaç ve beklentilerine uygunluk, (4) sanat kültürünü ana boyutları, temel sanat katmanları, başlıca tür-çeşit ve nitelikleriyle kapsayıcılık, (5) ulusal eğitim sistemiyle bağdaşırılık, (6) Üniversiter yapıyla tutarlılık, (7) çağdaş sanat eğitiminin temel ilkeleri ve çağın gerekleriyle tutarlılık ölçütlerini birlikte esas alan bir yaklaşımla sağlıklı biçimde gerçekleştirilebilir.

Güzel Sanatlar Fakültelerinin Sanat Fakülteleri olarak yeniden yapılandırılmaları ve edebi sanatlardan dramatik sanatlara kadar tüm (artistik) sanat kolları ve dallarının Sanat Fakülteleri kapsamına alınmaları en uygun çözüm olur. Çünkü, mevcut üniversiter sistem içinde Sanat Fakültesi sanat alanında “yüksek düzeyde eğitim-öğretim bilimsel-sanatsal-teknik araştırma, uygulama ve yayın yapan; kendisine enstitü, yüksek okul ve benzeri kuruluşlar bağlayabilen bir yükseköğretim kurumu” olacaktır.* Sanatı tüm kol ve dallarıyla bir bütün olarak böyle bir kurumsal yapının içine almakda büyük yarar vardır. Çünkü sanat “sanatsal, bilimsel ve teknik” boyutlarıyla bir bütün olarak Üniversiter sistem içinde gelişme olanağının en iyi fakülte ortamında bulur.

Öbür yandan sanat alanında Sanat Fakülteleri’ne bağlı olarak “belirli bir sanatsal mesleğe yönelik eğitime-öğretime ağırlık veren bir yükseköğretim kurumu” biçiminde örgütlenecek olan Sanat Meslek Yüksekokulları’na da gereksinim duyulmaktadır.** Çünkü böylece sanat alanında “fakülte” işlevi ile “yüksekokul” işlevi birbirine karışmayacak, daha sağlıklı gerçekleşebilecektir.

Sanat Meslek Yüksekokul-Sanat Yüksekokulu-Sanat Fakültesi zincirinin dördüncü halkasının Sanat Bilimleri Enstitüsü olmasında

* Bu tanım yasal olarak 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 3.maddesinin (e) bendinden kaynaklanır.

** Bu tanım yasal olarak 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 3.maddesinin (g) bendinden kaynaklanır.

yarar görülmektedir.

Sanat Fakülteleri'nin iyi hazırlanmış nitelikli aday öğrenci kaynağı, esas itibariyle Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri olmaktadır. Bu kurumların dışındaki Liselerden gelen sanata ilgili, istekli ve yatkın, fakat sanatsal yükseköğretime yeterince hazırlanmamış öğrenciler için Sanat Fakülteleri'nde bir yıllık Sanat Hazırlık Sınıfları açılması, kuşkusuz, yeniden yapılanmanın en önemli halkalarından birini oluşturacaktır.

Sanat Fakültelerinin eğitim programları adeta gelenekselleşen “kısa ders tanımları” anlayışından kurtarılarak “hedefler (amaçlar)”, “hedef (amaç) davranışlar” “üniteler-içerikler”, “öğretme-öğrenme durumları”, “sınama ölçme durumları” ve “değerlendirme işlemleri” öğelerinden oluşan altı ögeli çağdaş eğitim-öğretim modeline göre oluşturulup geliştirilirse yeniden yapılanma ve düzenlenme yolunda en köklü ve kapsamlı atılımlardan bir daha gerçekleştirilmiş olur.¹³

Sanat Fakültelerinin bağlı oldukları üniversitelerin ve buldukları yerleşim birimlerinin büyüklük, elverişlilik ve gelişkinlik durumlarına göre yeniden yapılanmalarında “kademeli yaklaşım” izlenmesi ve “esnek yapılanma modeli”nin esas alınması doğru ve gerçekçi olur.

“Türkiye Üniversiteleri Sanat Fakülteleri arası Kurul” oluşturulması ve bu Kurul'un yeniden yapılanmada ve düzenlenmede yönlendirici ve kılavuzlayıcı rol oynaması, kuşkusuz, çok büyük önem

¹³ Sanat eğitimine-öğretimine yönelik “çağdaş eğitim-öğretim programı modeli”ne ilişkin derli-toplu ve özlü bilgi için bkz.:

Ali Uçan, “Türkiye’de Cumhuriyet’in İlk Altmış Yılında Müzik Eğitiminde Program Geliştirme”, Müzik Eğitimi: Temel Kavramları-İlkeler Yaklaşımlar.Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 1994, s. 53-81; ve ayrıca bkz. Ali Uçan, “Müzik Eğitiminde Program Geliştirme” (Ders Notu). Ankara: G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi Anabilim/Anasanat Dalı. 1983.

taşır.¹⁴

Sanat Fakülteleri eğitim-öğretim programları “çağdaş program modeli”ne göre yeniden düzenlenirken amaçların (hedeflerin) saptanmasında ve davranışlara dönüştürülmesinde, içeriğin saptanmasında-öğretme öğrenme durumları ile sınav-ölçme durumlarının oluşturulmasında, değerlendirme ilke-ölçüt ve işlemlerinin belirlenmesinde “Aşamalı Sınıflama” ile “Sanatsal Davranış Şeması” kolaylıkla yararlanılabilir kullanışlı sınıflama modelleridir.

Bloom ve arkadaşlarının geliştirdiği “Aşamalı Sınıflama”da eğitimin-öğretimin amaçları (hedefleri), birey-insanın davranışsal yapısı temel alınarak “bilişsel, duyuşsal ve devinişsel” olmak üzere üç alana ve her bir alanda ana basamak ve alt basamaklara ayrılır. Bilişsel Alan: Bellem, Kavrama, Uygulama, Çözümleme, Bireştirme ve Değerlendirme; Duyuşsal Alan: Alma, Tepkime, (Tepkide Bulunma), Doyum Sağlama, Değer Verme, Bütünleştirme ve Nitelenme; Devinişsel Alan: Algılama, Kurulma, Yapma, Düzenleştirme, Becerileştirme ve Uyarılma/ Yaratma ana basamaklarından oluşur. Ana ve alt basamaklar yalından karmaşığa doğru sıralı ve aşamalıdır. Basamaklardan her biri

¹⁴ Bu tür bir oluşum, Türkiye’de müzik öğretmenliği eğitiminin 70.yılına kutlama etkinlikleri çerçevesinde G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığı’nın etkin girişimiyle 01 Kasım 1994’de Ankara’da Gazi Eğitim’de toplanıp “Türkiye Üniversiteleri Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümleri arası Kurul” biçiminde anlamlı bir çalışma yaparak özlü ve kapsamlı bir “Sonuç Raporu” hazırlayan Müzik Eğitimi Bölüm Başkanlarının tarihsel bir adım niteliği taşıyan söz konusu Toplantısı ve ardından yine aynı Fakülte’nin etkin girişimiyle 1995’de düzenlenen Türkiye Üniversiteleri Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Bölüm Başkanları Toplantısı’yla Bölümler düzeyinde gerçekleşme yoluna girmiş bulunmaktadır. Üniversiteleri Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümleri arası Kurul (Bölüm Başkanları) Toplantısı ve sonuç Raporu’na İlişkin ayrıntılı bilgi için bkz.:

Ali Uçan, “ ‘Musiki Muallim Mektebi’ nin Kuruluşunun 70. Yılında ve 2000’li Yılların Eşiğinde Türkiye’de Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümleri ve Müzik Öğretmenliği Toplantısı’ Üzerinde”, Orkestra : Aylık Müzik Dergisi, Yıl 34, Sayı 256, (Nisan 1995), s. 10-25.

öncekine dayalı, sonrakine hazırlayıcıdır, dolayısıyla önceki sonrakinin önkoşuludur. Bu sınıflamada; alanlar arasında, ana ve alt basamaklar bakımından az-çok bir paralellik vardır, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlar birbirlerini tamamlarlar, bütünlükler.¹⁵

Venus tarafından önerilen ve onu izleyenlerin katkılarıyla geliştirilen “Sanatsal Davranış Şeması”nda sanat eğitiminin amaçları/hedefleri Yaratma-Üretme, Gerçekleştirme-Yenidenyaratma, Algılama, Dönüştürme, Bilgilenme ve Yansıtma olmak üzere altı ana ulama (kategoriye) ve her bir ulamda (kategoride) alt ulamlara (kategorilere) ayrılır.¹⁶

Sanat Fakülteleri’nin eğitim-öğretim programlarında, sanat kol ve dallarının temel ve ortak, asıl ve yan, zorunlu ve seçmeli derslerinin yanısıra Sanat Eğitiminde Program Geliştirme, Sanat Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme, Sanatbilim(leri), Sanat Teknolojisi, Sanat Ekonomisi, Karşılaştırmalı Sanat, Sanatsal Bilişim, Sanatsal İletişim, Sanatsal Araştırma Sanatometri v.b. çağın gerektirdiği yeni dersler de

¹⁵ B. Bloom ve arkadaşlarınca ortaya konulup önerilen ve onları izleyenlerin de katkılarıyla geliştirilen Aşamalı sınıflama konusunda ilk Türkçe temel kaynak olarak bkz.:

Selahattin Ertürk, Eğitimde “Program Geliştirme. Ankara: Yelkentepe Yayını, 1972, s. 63-76.

¹⁶ D.Venus tarafından önerilen ve onu izleyenlerin katkılarıyla geliştirilen davranış Şeması, aslında müzik eğitimi için oluşturulmuş olmakla birlikte, tüm sanat kolları ve dalları için geçerli olabilecek bir nitelik taşıdığından, tarafımızdan “Sanatsal Davranış Şeması” olarak da adlandırılmıştır. Söz konusu “davranış şeması”na ilişkin özlü bilgi için bkz.: Dankmar Venus, Unterweisung im Musikhören. Wuppertel u.a.1969, s. 21.; ve Heinz Lemmermann, Musikunterricht. Bad Heilbrunn/Ob, 1978, s. 109-110 ve 193-194.

Aşamalı Sınıflama ve Sanatsal Davranış Şeması’nı birlikte Türkçe’ye uyarlanmış olarak özlüce kapsayan bir Türkçe kaynak olarak bkz.:

Ali Uçan, “Müzik Eğitiminde Program Geliştirme” (Ders Notu). Ankara: G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi Anabilim/Anasanat Dalı, 1983.

yeterince yer almak durumundadır.¹⁷

Programlarda kapsanan derslerin kredilenmesinde, bilim ve teknoloji alanlarının yapıları ve ölçütleri değil, sanat alanının/kolunun/dalının kendi yapısı ve ölçütleri esas alınır. Çünkü, genel-ortak bir temele dayanmakla birlikte sanatın, bilimin ve teknolojinin yapısal özellikleri birbirinden farklıdır ve bu nedenle dersleri kredilendirmeye esas alınan ölçütlerde de farklılık olması doğaldır.¹⁸

Sanat Fakülteleri'nde kuram ile uygulama, daha doğrusu kurgu ile kılıgı, kurgusal öğeler ile kılıgusal öğeler birbirini tamamlayıcı ve bütünlüycidirler, birbiri için gereklidirler. Bu bakımdan kurgu ile kılıgıyı “ya o, ya bu” yaklaşımıyla değil, “hem o, hem bu” yaklaşımıyla değerlendirmek zorunludur.¹⁹

Her Sanat Fakültesi'nde bir (Sanatsal) Program Geliştirme Birimi ile bir Sanatsal Araştırma Birimi'ne gereksinim vardır. Program geliştirmede programı “tasarlama-hazırlama”, “uygulama-deneme”,

¹⁷ Söz konusu derslerin birçoğu, bazı sanat kol veya dallarıyla sınırlı olarak bazı yükseköğretim programlarında yer almış bulunmaktadır. Söz gelişi Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi Anabilim/Anasanat Dalı Yüksek Lisans ve Doktora Programları'nda “Müzik Eğitiminde Program Geliştirme, Müzik Eğitiminde Araştırma, Karşılaştırmalı Sanat Tarihi, Karşılaştırmalı Müzik Eğitimi, Müziksel İletişim, Müziksel Ölçme (Müzikometri)” gibi çağın gerektirdiği yeni dersler kapsamaktadır.

¹⁸ Bu konuda özellikle 1982'den itibaren, bir yandan tüm kol ve dallarıyla sanat “üniversiter sistem”e, diğer yandan da Üniversiter sistem tüm kol ve dallarıyla “sanat” a uyum sağlama sürecine girmiş ve zamanla belirli bir ilerleme kaydedilmiş bulunmaktadır. Bu karşılıklı-çift yönlü uyumlaşma süreciyle birlikte gerek “üniversiter sistem”de ve gerekse “sanat” alanında yeni yeni ölçütler de oluşmaya başlamıştır.

¹⁹ Sanatın tüm kol ve dallarıyla üniversiter yapı içinde fakülteleşmesi, sanatsal yapının oluşmasında sanatsal kurgu ile kılıgının birbirini tamamlayan ve bütünlüyen iki temel öge veya boyut olduğu bilincini daha da belirginleştirerek güçlendirmektedir.

“çözümleme-değerlendirme” ve “düzeltme-iyileştirme” evrelerinden oluşan çağdaş yaklaşımı izlemek gerekir. Sanatsal araştırma, sanatın yapısına uygun kavram ilke, yöntem ve tekniklerden oluşan bir araştırma anlayış ve yaklaşımının geliştirilmesi bakımından büyük önem taşır.

Sanat Fakülteleri’nde “eğitim-öğretim, araştırma, uygulama ve yayın” etkinliklerinde “yönetme-yönelme-yönlendirme-kılavuzlama” süreçlerine yerinde ve etkili biçimde yer vermek, bu süreçleri koşullara ve gereksinimlere göre sağlıklı dengelemek ve bu dengeleri “yönetme” ve “yönelme”den çok, “yönlendirme” ve “kılavuzlama” süreçleri üzerinde yoğunlaştırmak ve odaklaştırmak daha yararlıdır. ²⁰

Sanat Fakülteleri modeli, kapsadığı tüm sanat kol ve dallarındaki eğitim-öğretim, araştırma, uygulama ve yayın etkinliklerini tümüyle “üniversiter bir temel”e dayandırır, “üniversiter bir çerçeve”ye oturtur.

7. Sonuç:

Türkiye’de “güzel sanatlar fakülteleri”nin kuruluşunun 25.yılında kendi kuruluşunun 10. yılını bir dizi etkinlikle kutlamakta olan Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’nin söz konusu kutlama etkinlikleri çerçevesinde düzenlediği “Ülke Gereksinimleri Açısından Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Eğitim Programları” konulu bu Sempozyum, “bilgi” gibi “bilgi toplumu”, “bilgi çağı” gibi kavramların gittikçe daha çok üzerinde durulmaya başlandığı; bilim ile teknolojinin ve dolayısıyla “bilimsel bilgi” ile “teknolojik bilgi”nin daha çok ön plana çıkarıldığı; sanatın ve dolayısıyla “sanatsal bilgi”nin geri plana itilmeye ve savsaklanmaya çalışıldığı; tek tük de orda-burda sanata saldırılarda bulunduğu ve bu nedenle sanatın adeta yeniden savunulmak zorunda kaldığı bir döneme rastlaması bakımından ayrı bir anlam ve önem

²⁰ Böyle bir yaklaşım, sanat alanında üniversiter yükseköğretim doğasına uygun düşer, onu daha etkili ve verimli kılar.

taşımaktadır.²¹

Türkiye’de Güzel Sanatlar Fakülteleri “mesleksel sanat eğitimi”ni bütünüyl “Üniversiter çerçeveye oturtma”da, Üniversitelerin “bilim” ve “teknoloji” ağırlıklı yapısını “sanat”la dengelemede ve böylece Üniversiter “teknoloji” ağırlıklı yapısını “sanat”la dengelemede ve böylece üniversiter sistemi “bilim-sanat-teknoloji” üçlü eksenine dayanan sağlıklı bir yapıya kavuşturmada veya dönüştürmede en belirleyici yükseköğretim kurumlarının başında gelmektedir.²²

“Güzel Sanatlar Fakültesi” modeli, özü ve genel çerçevesi itibariyle “sanatta bütünlük” ilkesine dayanır. Ancak, uygulamada bu ilkeye bir yapılanmanın tam ve eksiksiz biçimde gerçekleştirdiği henüz söylenemez.²³ Nitekim, sanatın başlıca kol veya dallarından önemli bir bölümü hala Güzel Sanatlar Fakülteleri dışındadır. Yıllardır beklenen “bütünleşme” bir türlü gerçekleşmemiştir. Oysaki, kendi içinde bütünleşemeyen sanat, bilim ve teknoloji ile de bütünleşemez. Sanatın kendi içinde bütünleşmesi demek, sanatın, hem tüm kol ve dallarıyla, hem de kendi bilimsel ve teknolojik boyutlarıyla bütünleşmesi demektir. Böyle bir sağlıklı iç bütünleşme olmadan, sağlıklı bir dış bütünleşme de

²¹ Bu dönem, bir çok ilgili kurum, kuruluş ve kişilerce sanatın “Sanata övet !” veya “Sanatsızlığı hayır !” kampanyalarıyla yeniden savunulduğu bir dönem olarak, daha şimdiden sanatsal tarih belleğimizdeki yerini almış bulunmaktadır.

²² Türkiye’de üniversiter sistemin, son yirmi yıl (1975-1995) içinde “bilim-teknoloji” ikili eksenine oturan bir yapıdan “bilim-teknoloji-sanat” üçlü eksenine oturan bir yapıya kavuşması/ dönüşmesi, Türk yükseköğrenimindeki en anlamlı değişme ve gelişme boyutlarından birini oluşturmaktadır.

²³ Bu noktada, öğretmen yetiştiren Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı, Müzik ve Resim-İş Eğitimi Bölümlerini köklü geçmişleri, güçlü birikimleri, etkili-verimli-kapsamlı hizmetleri, denenmiş-sınanmış ve geçerliği-işlerliği çoktandır kanıtlanmış sağlam ve tutarlı modelleriyle Eğitim Fakülteleri Modeli içinde düşünüp değerlendirmenin doğru ve gerçekçi bir yaklaşım olduğun vurgulamak gerekmektedir.

olmaz, gerçekleşemez.²⁴

Üstelik, 20. yüzyılın sonlarına ve 21. yüzyılın başlarına doğru, hemen her alanda tekilcilikten çoğulculuğa, tek boyutluluktan çok boyutluluğa doğru bir gidiş eğilimi görülmektedir. Bu eğilimin, 21.yüzyılda çoğulculuktan tümçülüğe, çok boyutluluktan tüm boyutluluğa doğru bir gidişe dönüşmesi beklenebilmektedir. Çağın bu gidişine ülkemiz Türkiye de ayak uydurmak durumundadır.

Ayrıca, “sanat” kavramı, günümüzde (yeniden) “güzel”iyle “çirkin”iyle tüm tür ve çeşitlerini içine alan bir anlam ve kaplam/kapsam genişliliğine erişmiş bulunmaktadır.²⁵

İşte bütün bu ve benzeri nedenlerle, ülkemiz Türkiye’de 25 yıllık bir uygulama geçmişi olan ve bu süre içinde temel işlevini büyük ölçüde yerine getirmiş bulunan mevcut “Güzel Sanatlar Fakültesi” modelini, sanat kavramının günümüzdeki anlam/kapsam genişliğini, sanatta bütünlük ilkesini, 21. yüzyıl Türkiye’sini olası gereksinimlerini ve çağın gereklerini birlikte gözönünde bulundurarak “Sanat(lar) Fakülte” modeline dönüştürerek, söz konusu fakülteleri yeniden yapılandırmak ve (eğitim) programlarını yeniden düzenlemek bir gereksinim haline gelmiştir

Böyle bir “yeniden yapılanma” ve “yeniden düzenlenme”, yoğun bilgi yaratımını, üretimini, dolaşımını, kullanımını, paylaşımını, değişimini ve gelişimini temel alan ve önceden kestirme, tasarlama ve uygulamalar ile kararların bilgiye dayandırılmasını gerektiren “bilgi çağı”nı sanatsal bilgi bağlamında ülkemiz Türkiye’nin de yakalanması

²⁴ Böyle bir bütünleşme “biyopsişik, toplumsal ve kültürel bir varlık olup bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranışlarıyla bir bütün” diye nitelendirilerek tanımlanan insanın yapısının da bir gereğidir.

²⁵ Sanatın günümüzde eriştiği geniş kapsamlı ve kapsamlı anlamına ilişkin özlü bilgi için bkz.: Metin Sözen ve Uğur Tanyeli, Sanatın Kavram ve Terimler Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1986, özellikle s. 96.

yolunda önemli bir adım olur.²⁶

“Sanat Fakülteleri” modeli, bilim ve teknolojiyi yeterince kapsamak, bilim ve teknoloji ile yeterince bütünleşmek koşuluyla, orta ve uzun sürede (vadede) iç ve dış tutarlılığı olan bir “Sanat Üniversitesi” modeline temel oluşturabilir. Gereksinime göre “salt sanatlı” ve “sanat ağırlıklı” alt modelleriyle çeşitlendirilerek geliştirilmesi olanaklı (olan) Sanat Üniversitesi modeli, Teknik Üniversite modeli gibi, yeri ve zaman geldiğinde elverişli koşullarda uygulanabilir, yaşama geçirilebilir.²⁷

²⁶ Çünkü, “bilgi çağı” kavramı, bilimsel ve teknolojik anlamlarının yanısıra sanatsal anlamda da yoğun “bilgileştirme”, “bilişme” ve “bilişim”i içeren bir nitelik kazanmaktadır.

²⁷ Ülkemiz Türkiye’de adı açıkça belirtilmemiş veya adlandırılmamış karşın varlığı bilinen “Bilim Üniversiteleri” ile “Teknik Üniversiteler”in yanısıra “Sanat Üniversiteleri” de kurulabilir. Böyle bir kuruluş, varolan yükseköğretim sistemimizle çatışmaz, çelişmez. Tam tersine, belki de derinden duyulan veya duyulmaya başlayan bir temel eksikliği giderir, giderici olur.